

Fakulta
tělesné kultury

STÁTNÍ ZÁVĚREČNÁ ZKOUŠKA (magisterská)

Část státní závěrečné zkoušky:	Učitelská způsobilost
Studijní program:	Tělesná výchova a sport
Studijní obory:	Aplikovaná tělesná výchova Aplikované pohybové aktivity Tělesná výchova (dvouoborové studium) Tělesná výchova a sport

Část A – Pedagogika

---

1) Pedagogika a její vědní profil

- a) charakteristika pedagogiky jako vědecké disciplíny
- b) předmět pedagogiky, struktura a obsah pedagogiky
- c) vývoj pedagogiky jako vědecké disciplíny (od počátků do dnešní doby)
- d) srovnání tradiční a moderní pedagogiky (význam a přínos)

2) Školský systém v ČR

- a) stručný vývoj českého školství
- b) současná struktura českého školství a vzdělávací soustavy dle kritérií ISCED
- c) české školství v mezinárodním srovnání
- d) hlavní trendy vývoje vzdělávání

3) Reformní pedagogika a alternativní školství

- a) reformní pedagogika u nás a v zahraničí (hlavní charakteristika, jednotliví představitelé aj.)
- b) hlavní znaky alternativního školství
- c) charakteristika jednotlivých konceptů alternativního školství (klasické a inovativní)
- d) přínos a alternativního školství v současném vzdělávání

4) Vzdělávací politika

- a) úrovně, aktéři a nástroje vzdělávací politiky
- b) principy vzdělávací politiky
- c) národní vzdělávací politika (etapy a hodnocení)
- d) stěžejní strategické dokumenty vzdělávací politiky

5) Školská legislativa

- a) právní rámec výchovy a vzdělávání v ČR
- b) analýza hlavních změn školní praxe dle Zákona č. 561/2004 Sb. (Vzdělávací programy, Vzdělávací soustava, školy a školská zařízení a jejich právní postavení; Dlouhodobé záměry a výroční zprávy; Vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů nadaných aj.)
- c) vyhlášky, normy a metodické pokyny upravující chod školy (hygienické požadavky, další vzdělávání a platové výměry učitelů, školní stravování, evidence úrazů, bezpečnost a ochrana zdraví, prevence šikany, apod.)

6) Profese pedagogického pracovníka

- a) definice profese pedagogického pracovníka dle platné legislativy (Zákon č. 563/2004 sb.), předpoklady pro výkon profese
- b) vývoj profesní dráhy učitele/ky
- c) pedagogicko-psychologické kompetence učitele/ky
- d) současné trendy a proměny učitelské profese

7) Výuka a vyučování

- a) definice pojmů výuka a vyučování
- b) činitelé a organizační formy výuky
- c) obsah výuky a jeho druhy
- d) příprava výuky

8) Cíle, prostředky a metody výuky

- a) vzájemný vztah cílů, prostředků a metod výuky
- b) taxonomie cílů výuky a jejich funkce
- c) význam a funkce prostředků výuky
- d) tradiční a aktivizační metody výuky

9) Plánování a realizace výuky

- a) plánování a příprava v profesi učitele
- b) etapy výuky a rozvržení činností, metod a forem výuky
- c) realizace výuky a její podmínky
- d) ukázka přípravy na výuku

10) Kurikulum ve škole

- a) různá pojetí a definice kurikula
- b) kurikulum v současné škole (kurikulární dokumenty, RVP a příslušná legislativa)
- c) tvorba kurikula (učebního obsahu)
- d) práce učitele s kurikulem (realizace, implementace, evaluace)

11) Pedagogická komunikace a interakce

- a) význam komunikace a interakce ve výuce
- b) struktura výukové komunikace
- c) druhy komunikace a paralingvistické aspekty řeči
- d) zásady efektivní komunikace

12) Diagnostika a evaluace ve škole

- a) význam diagnostiky a evaluace v práci učitele
- b) diagnostické techniky a metody
- c) základní diagnostiky a chyby v diagnostice
- d) evaluace v práci učitele (hodnocení a klasifikace)

13) Sociálně patologické jevy ve školním prostředí

- a) specifika soc. pat. jevů ve školním prostředí
- b) nejčastější jevy v současné škole (šikana, kyberšikana, závislosti aj.)
- c) prevenci v práci učitele (třídní učitel)
- d) školní prevence a programy

14) Žák se speciálními vzdělávacími potřebami

- a) inkluze a její současné trendy
- b) legislativní vymezení žáka se SVP (podpůrná a jiná opatření)
- c) nadaní žáci
- d) práce učitele se žákem se SVP (RVP ZV)

15) Školní dokumentace a třídnictví

- a) školní dokumentace v práci učitele
- b) druhy školní dokumentace pro oblast pracovně právní (Provozní řád, Pokyny k mimoškolní akci, Zdravotní deklarace, Poučení o bezpečnosti, Vnitřní předpisy a nařízení, aj.)
- c) druhy školní dokumentace pro oblast výchovně vzdělávací (Školní řád, Klasifikační řád, Koncepce školy, Plán organizace šk. roku, Školní vzdělávací program, aj.)
- d) třídnictví a třídnické práce učitele (třídnické hodiny, vedení dokumentace aj.)

16) Školský management

- a) pojetí školského managementu a systémový náhled na školu
- b) řízení a škola
- c) rozhodování, plánování, organizování a kontrola
- d) vedení lidí

17) Pedagogický výzkum

- a) charakteristika výzkumu v pedagogice a jeho specifika
- b) druhy pedagogického výzkumu
- c) etapy výzkumu (popis jednotlivých etap, včetně metod sběru a vyhodnocení dat) význam a přínos výzkumu v pedagogice (pro teorii a praxi)

Doporučená literatura:

- Balabán, M., et al. (2010). *Kapitoly o bezpečnosti*. Praha: Karolinum.
- Bartoňová, M., & Pipeková, J. (2011). *Manuál pro pedagogickou praxi: Teorie a praxe*. Brno: Masarykova univerzita.
- Bednaříková, I. (2002). *Komunikativní dovednosti*. Olomouc: Univerzita Palackého.
- Bílek, M., & Jeřábek, O. (2010). *Teorie a praxe tvorby didaktických testů*. Olomouc: Univerzita Palackého.
- Cangelosi, J. S. (2009). *Strategie řízení třídy: Jak získat a udržet spolupráci žáků při výuce*. Praha: Portál.
- Česká školní inspekce. (2017). *Metodická podpora škol*. Retrieved from <http://www.csicr.cz>
- Emanovský, P. (2013). *Úvod do metodologie pedagogického výzkumu*. Olomouc: Univerzita Palackého.
- Fischer, S., & Škoda, J. (2014). *Sociální patologie*. Praha: Grada.
- Gavora, P. (2010). *Úvod do pedagogického výzkumu* (2nd ed.). Brno: Paido.
- Gavora, P. et al. (2010). *Elektronická učebnice pedagogického výzkumu*. [online]. Bratislava: Univerzita Komenského. Retrieved from <http://www.e-metodologia.fedu.uniba.sk/>
- Grecmanová, H., & Urbanovská, E. (2007). *Aktivizační metody ve výuce, prostředek ŠVP*. Olomouc: Hanex.
- Hájková, V., & Strnadová, I. (2010). *Inkluzivní vzdělávání*. Praha: Grada.
- Hejlová, H. (2010). *Práva dítěte ve vzdělávání – výzva pro učitele*. Praha: Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy.
- Hrabal, V., & Pavelková, I. (2010). *Jaký jsem učitel*. Praha: Portál.
- Hýblová, R. (2010). *Školská legislativa*. Olomouc: Univerzita Palackého.
- Institut pro podporu inovativního vzdělávání. (2017). *Inovativní proudy*. Retrieved from <http://modernivzdelani.cz/inovativni-proudy/>
- Janíková, M. et al. (2009). *Základy školní pedagogiky*. Brno: Paido.
- Janiš, K. (2010). *Obecná didaktika – vybraná témata* (4th ed.). Hradec Králové: Gaudeamus.
- Kaldestad, O. H., Pol, M., & Sedláček, M. (Eds.) (2010). *Vybrané otázky školského managementu. Norská perspektiva*. Brno: Masarykova univerzita.
- Kantorová, J., et al. (2008). *Vybrané kapitoly z obecné pedagogiky II*. Olomouc: Hanex.
- Kasper, T., & Kasperová, D. (2008). *Dějiny pedagogiky*. Praha: Grada.
- Kašparová, J., et al. (2012). *Metodika tvorby školních vzdělávacích programů SOŠ A SOU*. (1st ed.). Praha: NÚV. Retrieved from <http://www.nuov.cz/kurikulum/metodika-tvorby-skolnich-vzdelavacich-programu-sos-a-sou-1>.
- Kašparová, J., Starý, K., & Šumavská, G. (2011). *Výukové strategie v praxi pilotních odborných škol*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání.
- Klupal, V. (2009). *K pedagogické praxi*. Olomouc: Univerzita Palackého.
- Kolář, M. (2011). *Nová cesta k léčbě šikany* (1st ed.). Praha: Portál.
- Kolář, Z., & Vališová, A. (2009). *Analýza vyučování*. Praha: Grada.

- Malach, J. (2008). *Pedagogická diagnostika pro učitele*. Ostrava: Ostravská univerzita.
- Maňák, J., & Švec, V. (Ed.) (2004). *Cesty pedagogického výzkumu*. Brno: Paido.
- Martínek, Z. (2009). *Agresivita a kriminalita školní mládeže* (1st ed.). Praha: Grada.
- Metodický portál RVP. (2017). *Metodický portál – inspirace a zkušenosti učitelů*. Retrieved from <http://rvp.cz/filtr-PKG-DC-1>
- Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. (2017a). *Metodický pokyn ministra školství mládeže a tělovýchovy č. j. 28 275/2000 – 22 k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení*. Retrieved from <http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicky-pokyn-k-sikanovani>
- Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. (2017b). *Novela nařízení vlády o míře vyučovací povinnosti. (Nařízení vlády č. 273/2009 Sb.)*. Retrieved from <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/novela-narizeni-vlady-o-mire-vyucovaci-povinnosti>
- Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. (2017c). *Školský zákon. (Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), v platném znění a jeho prováděcí předpisy, především vyhlášky o předškolním, základním a středním vzdělávání a vyhláška č. 225/2009 Sb., kterou se mění vyhláška č. 15/2005 Sb., náležitosti dlouhodobých záměrů, výročních zpráv a hodnocení školy.)* Retrieved from <http://www.msmt.cz/dokumenty-3/skolsky-zakon-ve-zneni-ucinnem-od-1-1-2017-do-31-8-2017>
- Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. (2017d). *Vyhláška 27/2016 Sb. o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných*. Retrieved from <http://www.msmt.cz/dokumenty-3/vyhlaska-c-27-2016-sb-o-vzdelavani-zaku-se-specialnimi>
- Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. (2017e). *Zákon o pedagogických pracovnících. (Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, v platném znění a jeho prováděcí předpisy, především vyhláška č. 412/2006 Sb., kterou se mění vyhláška č. 317/2005, o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků.)* Retrieved from <http://www.msmt.cz/dokumenty-3/zakon-o-pedagogickych-pracovnicich>
- Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. (2017f). *Zákony*. Retrieved from <http://www.msmt.cz/dokumenty-3/zakony>
- Národní ústav vzdělávání. (2005). *Manuál pro tvorbu školních vzdělávacích programů v základním vzdělávání*. Praha: NUV. Retrieved from <http://www.nuv.cz/file/188>
- Obst, O., & Kalhous, Z. (2002). *Školní didaktika*. Praha: Portál.
- Obst, O. (2006). *Manažerské minimum pro učitele*. Olomouc: Univerzita Palackého.
- Obst, O. (2016). *Obecná didaktika*. Olomouc: Pedagogická fakulta UP.
- Prášilová, M., & Šmelová, E. (2010). *Kurikulum a jeho tvorba II*. Olomouc: Univerzita Palackého.
- Prášilová, M. (2006). *Školský management*. Olomouc: Univerzita Palackého.
- Prášilová, M. (2006). *Tvorba vzdělávacího programu*. Praha: Triton.
- Prášilová, M. (2006). *Vybrané kapitoly ze školského managementu*. Olomouc: Univerzita Palackého.
- Prázdninová škola Lipnice. (2017). *Inspiromat prázdninové školy v Lipnici*. Retrieved from <http://pslold.psl.cz/projekt-klicovy-rok/tymoveprojekty/tipy.php>

- Průcha, J., Walterová, E., & Mareš, J. (2009). *Pedagogický slovník*. Praha: Portál.
- Průcha, J. (Ed.) (2009). *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál.
- Průcha, J. (2012). *Alternativní školy a inovace ve vzdělávání*. Praha: Portál.
- Průcha, J. (2013). *Moderní pedagogika*. Praha: Portál.
- Rogers, V. (2011). *Kyberšikana: pracovní materiály pro učitele a žáky i studenty* (1st ed.). Praha: Portál.
- Staněk, A. (2007). *Vybrané problémy evropské vzdělávací politiky*. Olomouc: Univerzita Palackého.
- Svobodová, J., & Šmahelová, B. (2007). *Kapitoly z obecné pedagogiky*. Brno: MSD.
- UNICEF Česká republika. (2017). *Úmluva o právech dítěte*. Retrieved from <https://www.unicef.cz/aktualne/82292-umluva-o-pravech-ditete>
- Vašátková, J., & Vyhnálková, P. (Eds.) (2008). *Právo* (1st ed.). Olomouc: Hanex.
- Vašutová, M. (2008). *Děti se specifickými vývojovými poruchami učení a chování a násilí ve školním prostředí*. Ostrava: Ostravská univerzita.
- Zelinková, O. (2001). *Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program*. Praha: Portál.

Část B – Psychologie

- 1) Pedagogická psychologie jako věda. Vztah pedagogické psychologie k psychologickým a pedagogickým vědám (k obecné psychologii, k vývojové psychologii, k sociální psychologii, k pedagogice). Učení – pojem (učení v širším a užším pojetí). Psychologické teorie učení (pojetí učení). Vnitřní a vnější činitele učení.
- 2) Klasifikace druhů učení (klasické podmiňování, operantní podmiňování, senzomotorické učení, učení verbální a pojmové, učení jako řešení problémů, sociální učení). Zákony učení.
- 3) Kognitivní procesy v pedagogické praxi - pozornost, vnímání, paměť, změny příslušných kognitivních procesů v průběhu vývoje. Metakognitivní schopnosti.
- 4) Kognitivní procesy v pedagogické praxi - myšlení, představy, inteligence. Změny příslušných kognitivních procesů v průběhu vývoje, J. Piaget.
- 5) Kognitivní a učební (studijní) styly. Vymezení, typologie, diagnostika a ovlivňování studijního stylu. Vyučovací styl učitele. Sebereflexe v pedagogické činnosti učitele.
- 6) Emoce ve školním kontextu, vztahy kognitivních a emočních procesů, proměny emočního prožívání v různých fázích vývoje.
- 7) Psychologická problematika motivace ve škole. Souvislost motivace a emocí, vnitřní a vnější zdroje motivace, odměny a tresty, hierarchie potřeb, výkonová motivace.
- 8) Struktura osobnosti učitele a žáka a její role v pedagogickém procesu. Eysenckova, Jungova typologie, Pětifaktorový model osobnosti. Charakter. Stabilita osobnosti a její vývojové proměny od dětství do dospělosti.
- 9) Dynamika osobnosti učitele a žáka a její role v pedagogickém procesu. Motivy, postoje, frustrace (příčiny frustrace, frustrační tolerance), konflikty (typy konfliktů, reakce v konfliktních situacích), obrany a zvládání.
- 10) Vývoj osobnosti učitele a žáka. Činitele psychického vývoje (dědičnost, socializace a výchova), životní dráha - E. Eriksonova teorie vývoje, specifika jednotlivých vývojových období.
- 11) Sebepojetí a identita, socializace, morální vývoj dětí v kontextu školy, Piaget, Kohlberg.
- 12) Žáci se specifickými vzdělávacími potřebami, současná situace školské integrace a inkluze. Specifické poruchy učení, ADD, ADHD, žáci mimořádně nadaní, atd.

- 13)** Psychohygiena ve školním kontextu. Zvládání zátěžových situací ve škole, naučená bezmocnost. Průběh profesní dráhy učitele, stres a syndrom vyhoření. Profesionální deformace. Využití poznatků pozitivní psychologie v práci učitele.
- 14)** Problematika sociální patologie. Poruchy chování, problematika závislostí, agrese, šikana ve školním kontextu. Prevence rizikového chování u dětí. Patologie chování a jednání související s prostředím pohybových aktivit a sportu.
- 15)** Sociálně psychologické procesy v edukačním prostředí. Sociální interakce, postoje (teorie kognitivní disonance), sociální kognice – atribuce, sociální percepce – utváření dojmu, schémata, učitelská typizace žáků.
- 16)** Školní třída, resp. sportovní skupina, jako malá sociální skupina. Struktura malé sociální skupiny. Dynamické procesy probíhající v malé sociální skupině. Psychosociální klima školní třídy. Diagnostika klimatu a vztahů ve školní třídě.
- 17)** Charakteristické znaky psycho-fyzické zátěže. Typy zátěžových situací. Jedinec v zátěži – aktivační úroveň, výkonová motivace, aspirační úroveň, anticipační tenze, stres, frustrace, konflikty, agrese, psychická odolnost.
- 18)** Motorické učení - základní charakteristiky motorického učení, fáze motorického učení (generalizace, diferenciacce, automatizace a plasticita); zpětná vazba (vnitřní x vnější; výsledková, motivační; pozitivní a negativní, ...); transfer a interference, motorické učení v zátěži, specifické teorie /senzo/motorického učení.
- 19)** Profesiografie, psychologická charakteristika lidských činností, psychosportogramy – typologie sportovní činnosti, význam a účel profesiografie; zásady při vytváření psychosportogramu.
- 20)** Psychologická příprava ve sportu - principy a cíle psychologické přípravy, typy intervence (modelovaný trénink, regulace APS, motivace, dynamika interpersonálních vztahů, přizpůsobení přípravy osobnosti sportovce - individualizace, ideomotorický trénink, ...).

Doporučená literatura:

- Blatný, M. (2010). *Psychologie osobnosti*. Praha: Grada.
- Csikszentmihalyi, M. (1998). *Finding Flow. The Psychology of Engagement with Everyday Life*. New York: Basic Books.
- Čáp, J. (2001). *Psychologie pro učitele*. Praha: Portál.
- Dytrtová, R., & Krhutová, R. (2009). *Učitel. Příprava na profesi*. Praha: Grada.
- Fenstermacher, G. D., & Soltis, J. F. (2008). *Vyučovací styly učitelů*. Praha: Portál.
- Fontana, D. (2003). *Psychologie ve školní praxi*. Praha: Portál.
- Gillnerová, I., & Krejčová, L. (2012). *Sociální dovednosti ve škole*. Praha: Grada.
- Hayes, N. (1998). *Základy sociální psychologie*. Praha: Portál.
- Heidbring, H. (1997). *Psychologie morálního vývoje*. Praha: Portál.
- Hošek, V. (1994). *Psychologie odolnosti*. Praha: UK.
- Hrabal, V., & Pavelková, I. (2010). *Jaký jsem učitel*. Praha: Portál.
- Hrabal, V., Man, F., & Pavelková, I. (1989). *Psychologické otázky motivace ve škole*. Praha: SPN.
- Kolář, M. (2011). *Nová cesta k léčbě šikany* (1st ed.). Praha: Portál.
- Křivohlavý, J. (2004). *Pozitivní psychologie. Radost, naděje, odpouštění, smířování, překonávání negativních emocí*. Praha: Portál.
- Mareš, J. (1998). *Styly učení žáků a studentů*. Praha: Portál.
- Mikšík, O. (2007). *Psychologická charakteristika odolnosti*. Praha: Karolinum.
- Pokorná, V. (2001). *Teorie a náprava vývojových poruch učení a chování*. Praha: Portál.
- Martens, R. (1987). *Coaches guide to sport psychology*. Champaign, IL.: Human Kinetics.
- Řezáč, J. (1998). *Sociální psychologie*. Brno: PAIDO.
- Smékal, V. (2009). *Pozvání do psychologie osobnosti: člověk v zrcadlení vědomí a jednání*. Brno: Barrister & Principal.
- Sternberg, R. (2002). *Kognitivní psychologie*. Praha: Portál.
- Vacek, P. (2008). *Rozvoj morálního vědomí žáků*. Praha: Portál.
- Válková, H. (1980). *Psychologie tělesné výchovy*. Olomouc: UP.
- Vaněk, M., Hošek, V., Rychec, A., & Slepíčka, J. (1980). *Psychologie sportu*. Praha: SPN.
- Vygotskij, L. S. (2004). *Psychologie myšlení a řeči*. Praha: Portál.